

EKSAMENSSAMARBEIDENDE FORKURSINSTITUSJONER

Forkurs for 3-årig ingeniørutdanning og integrert masterstudium i teknologiske fag og tilhørende halvårig realfagskurs.

Universitetet i Sørøst-Norge, OsloMet, Høgskulen på Vestlandet, Høgskolen i Østfold, NTNU, Universitetet i Agder, Universitetet i Stavanger, UiT-Norges arktiske universitet, NKI, Metis.

Eksamensoppgave

TEKNOLOGI OG SAMFUNN

Bokmål

25. mai 2020

kl. 9.00-13.00

Hjelpemidler:

Foruten kommunikasjon med andre, er alle hjelpemidler tillatt.

Andre opplysninger:

Oppgavesettet består av fire sider medregnet forsiden, og inneholder to oppgaver. Du skal svare på én av dem. Hver oppgave består av flere deloppgaver. Hvis du velger oppgave 1 skal du svare på alle de tre deloppgavene (a, b og c). Hvis du velger oppgave 2 skal du svare på tre kortsvarsoppgaver i tillegg til langsvarsoppgaven.

Ved levering av denne oppgaven bekrefter jeg at besvarelsen er skrevet som en selvstendig, individuell oppgave. Jeg har ikke mottatt hjelp fra eller samarbeidet med andre i arbeidet med denne oppgaven.

Du skal svare på enten oppgave 1 eller oppgave 2.

Enten:

Oppgave 1

Du skal svare på alle deloppgavene (a, b og c) i denne oppgaven.

8. januar 2019 publiserte tidsskriftet *The Economist* en studie som rangerer landene i verden ut ifra hvor demokratiske de er. En oppsummering av funnene finner du i dette sitatet fra *Dagens Næringsliv*: «Med 9,87 poeng av 10 mulige topper Norge listen over de 167 landene som er med på indeksen. Island ligger like bak, viser The Economists demokratiindeks.

Sverige følger på tredjeplass som det mest demokratiske EU-landet, fulgt av New Zealand. Danmark, Canada, Irland, Finland, Australia og Sveits følger på plassene bak.

Disse ti landene utgjør gruppen som med over 9 poeng får betegnelsen «fullt demokrati». I samme kategori, men i poengintervallet 8-9, ligger Nederland, Luxembourg, Tyskland, Storbritannia, Østerrike, Malta, Spania og Uruguay.

I motsatt ende av skalaen befinner Afghanistan, Syria, Saudi-Arabia, Jemen, Den sentralafrikanske republikk, Tsjad, Kongo og Nord-Korea seg.

Tyrkia har falt mest siden 2017. Også Georgia og Italia har falt kraftig. For USAs del viser oversikten en jevn nedgang siden 2006. Fra 2016 og utover har landet havnet i kategorien «mangelfullt demokrati», samme merkelapp som blant annet Frankrike og Italia har fått. USA har falt fra 21. til 25. plass i rankingen.» *Dagens Næringsliv* 10.01.2019

- a) Redegjør kort for kjennetegn ved et demokratisk samfunn, og for sammenhengen mellom et velfungerende demokrati og sosiale og økonomiske forhold i samfunnet. Ta gjerne utgangspunkt i ulike velferdsordninger og samarbeid mellom partene i arbeidslivet.
- b) Forklar hvorfor forskere, entreprenører og teknologer kan sies å ha et etisk ansvar for teknologien de er med på å utvikle. Bruk enten pliktetikk eller konsekvensetikk i forklaringen din. Ta utgangspunkt i en konkret teknologisk innovasjon fra de siste 100 årene, og bruk begrepene «ansvarspulverisering» og «teknologideterminisme».
- c) Drøft hvorvidt globalisering og teknologiutvikling først og fremst bidrar positivt eller negativt til utvikling og styrking av demokratiet. Se spørsmålet i et nasjonalt og et globalt perspektiv. Baser gjerne drøftingen på utviklingen av digitalisert informasjonsteknologi, endringer innen mediebransjen og fremveksten av internasjonale, monopoliserende selskaper.

Eller:

Oppgave 2:

Du skal svare på tre av kortsvarsoppgavene i tillegg til langsvarsoppgaven.

I mars 2020 fikk Norge sitt første bekreftende tilfelle av koronasmitte. Dette innebar at SARS CoV-2-viruset hadde kommet til Norge.¹ Viruset viste seg å være svært smittomt. I et forsøk på å begrense smitteomfanget, og etter hvert få bukt med viruset, iverksatte den norske regjering, med støtte i Stortinget, omfattende tiltak som var svært inngripende i nordmenns hverdag. Disse tiltakene innbefattet blant annet stenging av restauranter, barer, skoler, barnehager og høyskoler og universiteter, avlysning av kulturarrangement og idrettsarrangement, innskrenkninger på flyvninger, stenging av grenser til Norge, innføring av enkle hygieniske tiltak m.fl. Disse tiltakene var ikke særegne for Norge, men ble innført i flere land som var påvirket av pandemien.

Disse tiltakene, både nasjonalt og internasjonalt, fikk ikke bare omfattende konsekvenser for nordmenns hverdagsliv, men også for Norge som nasjon. Dette innebar en stor belastning for den norske økonomien, det norske næringslivet, utdanningsinstitusjoner o.l.

Kortsvaroppgaver:

- 1. Redegjør kort for hvordan denne pandemien, og den norske statens tiltak for å begrense den, vil kunne påvirke velferdsstaten på sikt. Hvilken rolle kan trepartssamarbeidet spille i denne situasjonen?**
- 2. Redegjør for de økonomiske virkemidler Norge har til rådighet i en slik krisesituasjon.**
- Regjeringen utarbeidet i midten av mars 2020 et lovforslag som ville innebære at regjeringen tok over noe av Stortingets lovgivende myndighet for 12 måneder frem i tid. Flere jurister advarte mot dette forslaget, og påpekte at det ville innebære en svekkelse av maktfordelingsprinsippet og dermed også av demokratiet i Norge. Resultatet ble et stortingsvedtak som ga regjeringen utvidede fullmakter til å vedta lover innen spesielle politiske områder, i første omgang for en måned frem i tid. **Redegjør for hva maktfordelingsprinsippet går ut på, og forklar hvorfor en svekkelse av dette kan være en trussel mot demokratiet.**
- Tiltakene Norge iverksatt mot spredningen av koronaviruspandemien var omfattende og grep inn i enkeltmenneskers liv på en til dels dramatisk måte. Begrunnelsen for innføringen av disse tiltakene var et ønske om å ikke overbelaste sykehus og andre institusjoner i helsevesenet for mye, samt hensynet til de som er aller mest utsatt blant oss. De unge og friske ble bedt om å utvise solidaritet med de eldre, og med andre risikogrupper. **Vurder denne begrunnelsen med utgangspunkt i pliktetikk og konsekvensetikk.**
- 5. Forklar betydningen av vitenskap i en situasjon som den vi opplevde ved utbruddet av koronaviruset. Vis hvordan både grunnforskning og anvendt forskning har vært viktig i håndteringen av denne krisen, og i forsøket på å finne en løsning på den.**

---

¹ I media omtalt som «koronaviruset» eller «Covid 19».

Langsvarsoppgave:

I innledningen til dette oppgavesettet ble det beskrevet en god del tiltak som viser handlekraft og villighet til å ta vanskelige valg blant politikere både i Norge og i andre land. I tillegg til handlekraft har håndteringen av koronakrisen vist at et felles internasjonalt mål kan bidra til et større fokus på samarbeid og kunnskapsdeling. Mot slutten av mars 2020 er forskningen på en mulig vaksine i full gang. Det innbefatter flere forskningsmiljøer finansiert av en rekke land. Samtidig forskes det på medisiner til behandling av de smittede.

Handlekraften vist under pandemien tydeliggjør hvilket potensial verdenssamfunnet har når det jobber mot et felles mål. Likevel er ikke handlekraften tilsvarende stor når det kommer til utfordringer som ikke er like akutte, men som kan få tilsvarende eller større konsekvenser: Vi har lenge vært klar over klima- og miljøutfordringene verden står overfor, men det har ikke vært like stor vilje til å gjøre politiske tiltak man har god grunn til å tro vil være nødvendige for å unngå en krise som utvikler seg vesentlig langsommere enn koronakrisen, men som har tatt langt flere liv enn denne pandemien, og som vil fortsette å gjøre det i fremtiden.

Forklar hvorfor det er vanskelig å få til et *grønt skifte* i verden i dag. Trekk inn sosiale forhold og økonomiske forutsetninger. Drøft om det er politisk handlekraft og internasjonalt samarbeid - som vist under pandemien - eller utvikling av teknologi, som er løsningen på klima- og miljøutfordringene verden står overfor.